

Οι μεσαίες και μικρές επιχειρήσεις στην Ελλάδα

Μέρος Α: Συμβολή στην οικονομία, εξελίξεις και προκλήσεις

Παράρτημα – Βασικά στοιχεία

Α. Η κατάσταση των μεσαίων και μικρών επιχειρήσεων

1. Διαχρονική παρουσία στην ελληνική οικονομία: Οι ΜμΕ συμμετέχουν ενεργά στην επιχειρηματικότητα και την οικονομία τόσο σε ευρωπαϊκό, όσο και σε εθνικό επίπεδο. Στην Ελλάδα, το πλήθος τους είναι κοντά στο 99,9% του συνολικού αριθμού των επιχειρήσεων. Καλύπτουν ευρύ φάσμα δραστηριοτήτων και κλάδων. Αντιπροσωπεύουν περίπου το 19,3% του ΑΕΠ και το 87% της απασχόλησης σε επιχειρήσεις.

2. Λειτουργούν σε επιχειρηματικό περιβάλλον που παραμένει δυσχερές, με κυρίαρχα προβλήματα τα ακόλουθα:

- **Χρηματοδότηση:** Πρόσβαση σε κεφάλαια κίνησης, επενδύσεις, κόστος χρηματοδότησης.
- **Υπερφορολόγηση** με άμεσους και έμμεσους φόρους, αλλά και ασφαλιστικές εισφορές.
- **Δυσκολία διεύρυνσης της πελατειακής βάσης,** ειδικά σε ξένες αγορές.
- **Υψηλό κόστος συμμόρφωσης** με γραφειοκρατία και ρυθμίσεις που επιφέρουν δυσανάλογα μεγάλο κόστος σε μικρότερες επιχειρήσεις.
- **Αθέμιτος ανταγωνισμός και δυσλειτουργία των ελεγκτικών μηχανισμών,** ειδικά από περιπτώσεις φοροδιαφυγής, αδήλωτης εργασίας, παράνομων εισαγωγών, κτλ.

3. Οι ελληνικές ΜμΕ υπολείπονται σημαντικά του ευρωπαϊκού ανταγωνισμού: Παρά το μεγάλο πλήθος, οι ελληνικές ΜμΕ απέχουν σημαντικά σε επιδόσεις από την Ε.Ε. Αυτή η ποιοτική απόσταση καθιστά τις ελληνικές ΜμΕ ευπαθείς και με περιορισμένες δυνάμεις να συνεισφέρουν στην παραγωγική ανασυγκρότηση και να αναδειχθούν σε ραχοκοκαλιά της οικονομίας. Ειδικότερα:

- **Ο κατακερματισμός και ο μεγάλος αριθμός πολύ μικρών επιχειρήσεων δεν προσδίδει ανταγωνιστικό πλεονέκτημα:**
 - Η Ελλάδα έχει την υψηλότερη πυκνότητα ΜμΕ (επί του πληθυσμού) στην Ε.Ε., παραμένοντας και σήμερα σημαντικά κατακερματισμένη, με μικρής κλίμακας μονάδες.
 - Το ιδιαίτερα μεγάλο πλήθος πολύ μικρών επιχειρήσεων αναλογεί περίπου στο 96,9% του συνολικού αριθμού των επιχειρήσεων, έναντι 93% στην Ευρώπη, κατά μ.ο.
 - Το πλήθος των μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων παραμένει χαμηλό σε σχέση με τον ευρωπαϊκό ανταγωνισμό. Αντιπροσωπεύουν κάτω από το 3% του συνόλου, ενώ ο μέσος όρος στην Ε.Ε. είναι περίπου στο 7%, με την αρνητική τροχιά εκεί να έχει αναστραφεί.
- **Μεγάλο πλήθος ΜμΕ, αλλά μικρή παραγωγικότητα:** Η παραγωγικότητα των ελληνικών ΜμΕ είναι περίπου στο 50% του ευρωπαϊκού μ.ο. ανά εργαζόμενο. Ενδεικτικά, στην Ελλάδα είναι €20.000, στην ΕΕ-28 είναι €42.000, στην Ιταλία είναι €38.000, στην Ιρλανδία είναι €52.000, κτλ.
- **Περιορίζεται η τεχνολογική εστίαση των ΜμΕ:** Παρατηρήθηκε 40% μείωση του πλήθους των ΜμΕ μέσης-υψηλής τεχνολογίας μέσα στην κρίση, μία μείωση δυσανάλογη σε σχέση με την Ε.Ε. Η ταχεία ανάκαμψή τους αποτελεί προϋπόθεση για να μη γίνει η Ελλάδα μια οικονομία χαμηλής προστιθέμενης αξίας.

Οι πολιτικές ανάπτυξης θα πρέπει να αναστρέψουν τα παρακάτω ελλείματα ανταγωνιστικότητας, ώστε οι ελληνικές ΜμΕ να συγκλίνουν με τους ευρωπαϊκούς μέσους όρους.

4. Στα θετικά ποιοτικά χαρακτηριστικά των ελληνικών ΜμΕ καταγράφονται τα ακόλουθα.

- **Η καινοτομία παραμένει ανεκμετάλλετο χαρακτηριστικό:** Αν και η Ελλάδα γενικά υστερεί σημαντικά έναντι των περισσότερων ευρωπαϊκών εταίρων στους δείκτες καινοτομίας (EIS - European Innovation Scoreboard), οι επιδόσεις των ΜμΕ δε διαφέρουν σημαντικά από τους ευρωπαϊκούς μέσους όρους σε καινοτόμα προϊόντα ή/και διαδικασίες (βαθμολογία 29,6 έναντι 30,6 στο σχετικό δείκτη του EIS).
- **Μετατόπιση από B2C σε B2B πωλήσεις, με συμμετοχή σε παραγωγικά δίκτυα και αλυσίδες αξίας:** Το 12,4% των ΜμΕ έχει ήδη αναπτύξει συμπράξεις, έναντι 12%, 10,3% και 4,8% σε Ιρλανδία, Ε.Ε. και Ιταλία αντίστοιχα. Πλέον οι καινοτόμες ελληνικές ΜμΕ επενδύουν σε επιχειρηματικές δικτυώσεις, υπέρ των B2B προϊόντων και υπηρεσιών.

Οι πολιτικές ανάπτυξης πρέπει να ενθαρρύνουν τις επιχειρήσεις να διευρύνουν αυτά τα ανταγωνιστικά πλεονεκτήματα.

5. Από πηγή απασχόλησης, τροφοδότης της ανεργίας: Πτωτική πορεία ακολούθησε η απασχόληση στις ΜμΕ, η οποία μειώθηκε από 2,39 εκατ. εργαζόμενους το 2008, σε 1,79 εκατ. το 2014, με τη μεγαλύτερη ποσοστιαία μείωση να καταγράφεται στους κλάδους της ένδυσης και των δερμάτινων προϊόντων (-57%), της ξυλείας, ξύλινων προϊόντων και χαρτοποιίας (-50%) και των κατασκευών (-48%).

B. Τα χαρακτηριστικά των μεσαίων και μικρών επιχειρήσεων που άντεξαν στην κρίση

Η κρίση ανέδειξε τα πλεονεκτήματα και την ταχεία προσαρμοστικότητα επιχειρήσεων που έχουν ένα ή/και περισσότερα από τα παρακάτω χαρακτηριστικά:

1. Μέγεθος, ανθεκτικότητα και συνεισφορά στην οικονομία πάνε μαζί. Μπορεί η κρίση να έπληξε περισσότερο τις επιχειρήσεις μεσαίου μεγέθους, όμως αυτές συνεχίζουν να παρουσιάζουν τη μεγαλύτερη συνεισφορά στην οικονομία (σε όρους προστιθέμενης αξίας, ανά επιχείρηση). Η σχέση παραγωγικότητας μεσαίων προς μικρές επιχειρήσεις είναι 7 προς 1 και μεσαίων προς πολύ μικρές επιχειρήσεις είναι 140 προς 1. Ενδεικτικά, οι πολύ μικρές επιχειρήσεις (το 96,9% του συνόλου) παράγουν περίπου το 9,3% του ΑΕΠ, ενώ οι μικρές και οι μεσαίες (το 3% του συνόλου) παράγουν περίπου το 10% του ΑΕΠ.

2. Δημιουργούν θέσεις εργασίας σε δραστηριότητες με αξία. Ειδικότερα:

- Η μεγάλη απασχόληση σε πολύ μικρές επιχειρήσεις δεν αποδείχθηκε βιώσιμη. Μπορεί το 87% των εργαζομένων στη χώρα να απασχολείται στις μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις, το 68% (δύο στους τρεις) απασχολείται στις πολύ μικρές επιχειρήσεις, το 19% στις μικρές επιχειρήσεις και μόνο το υπόλοιπο 13% στις μεσαίες επιχειρήσεις.
- **Οι μεσαίες επιχειρήσεις καταφέρνουν να διατηρούν την παραγωγικότητα τους.** Χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι η φαινόμενη παραγωγικότητα (προστιθέμενη αξία ανά εργαζόμενο) που στις μεσαίες επιχειρήσεις είναι περίπου κατά 40% μεγαλύτερη από τις μικρές (€39.000 έναντι €28.000) και περίπου κατά 178% μεγαλύτερη από τις πολύ μικρές επιχειρήσεις (€39.000 έναντι €14.000, παρά τη μεγάλη απασχόληση). Ανάλογες επιδόσεις παρατηρούνται στη συντριπτική πλειοψηφία των επί μέρους κλάδων.

3. Έχουν προσαρμοστικότητα και αντοχή αξιοποιώντας οικονομίες κλίμακας: Ενώ οι μεσαίες μετέτρεψαν την κρίση σε ευκαιρία, οι μικρότερες δεν έδειξαν ανάλογα αντανακλαστικά. Τα οφέλη του μεγέθους έγιναν ιδιαίτερα εμφανή μέσα στην κρίση, ειδικότερα:

- Παρά τη μεγαλύτερη μείωση του πλήθους των μεσαίων επιχειρήσεων (-33% έναντι -21% των πολύ μικρών), η προστιθέμενη αξία ανά μεσαία επιχείρηση και ανά απασχολούμενο παρέμεινε σταθερή (στα €39.000), ενώ στις πολύ μικρές μειώθηκε κατά 12,5%.
- Οι μεσαίες επιχειρήσεις πέτυχαν αύξηση των περιθωρίων κέρδους την περίοδο 2012-2014, έως και 35%.
- Οι μικρές και πολύ μικρές επιχειρήσεις αναγκάστηκαν να συμπιέσουν τα κέρδη, με την πτώση να αγγίζει το 50%, την ίδια περίοδο.

4. Βελτιώνουν συνεχώς την εξωστρέφεια τους: Οι ελληνικές ΜμΕ είναι στη μεγάλη πλειοψηφία τους εισαγωγικές. Ωστόσο, παρατηρούμε αυξανόμενη εξαγωγική δραστηριότητα στις μεσαίες επιχειρήσεις, όπου, την περίοδο 2010-2014, η αύξηση αγγίζει το 40% (από τα €4 δις στα €5,6 δις). Η αύξηση αυτή συνεισφέρει και στη μείωση του ελλείματος του εμπορικού ισοζυγίου των ΜμΕ (από €15,7 δις, σε €10,6 δις).

5. Οι μεταποιητικές ΜμΕ συνεχίζουν να συνεισφέρουν πολλαπλάσια στην οικονομία: Ως προς τους κλάδους, η υψηλότερη προστιθέμενη αξία ανά επιχείρηση καταγράφεται στη μεταποίηση (4 φορές υψηλότερη από τις υπηρεσίες).

6. Οι μεταποιητικές ΜμΕ που αξιοποιούν τη τεχνολογία ανακάμπτουν ταχύτερα: Οι ΜμΕ κλάδων με υψηλή τεχνολογική ένταση κατάφεραν να αυξήσουν (οριακά) την παραγόμενη προστιθέμενη αξία τους μετά το 2010 (84 έναντι 83 μονάδες στο σχετικό δείκτη). Σε αντίθεση, οι λοιποί κλάδοι παρουσιάζουν εμφανή πτώση.

7. Βελτιώνουν συνεχώς τις εταιρικές δεξιότητες, με σύγχρονη διακυβέρνηση, διαδικασίες και συστήματα απόδοσης και ποιότητας. Διαφορετικά, μόνο το 30% των οικογενειακών επιχειρήσεων επιζητεί μετά τη δεύτερη γενιά, το 13% μετά την τρίτη και το 3% μετά από αυτήν.

Ορισμοί (Ε.Ε.)

- Πολύ μικρή επιχείρηση** χαρακτηρίζεται η επιχείρηση με προσωπικό έως και 9 εργαζόμενους, κύκλο εργασιών έως και €2 εκατ. ή ισολογισμό έως και €2 εκατ.
- Μικρή επιχείρηση** χαρακτηρίζεται η επιχείρηση με προσωπικό έως και 49 εργαζόμενους, κύκλο εργασιών έως και €10 εκατ. ή ισολογισμό έως και €10 εκατ.
- Μεσαία επιχείρηση** χαρακτηρίζεται η επιχείρηση με προσωπικό έως και 249 εργαζόμενους, κύκλο εργασιών έως και €50 εκατ. ή ισολογισμό έως και €43 εκατ.

Στο παρόν σημείωμα: Ως πολύ μικρές, μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις νοείται το άθροισμα των ανωτέρω.

Για περισσότερες πληροφορίες:

ΣΕΒ

Τομέας Βιομηχανίας, Αναπτυξιακών
Πολιτικών και Δικτύων

industrial@sev.org.gr

T: +30 211 5006 120

sev.org.gr

EY

κ. Ευάγγελος-Μάξιμος Α. Σκοπελίτης
Υπεύθυνος Επικοινωνίας

Evangelos-Maximos.Scopelitis@gr.ey.com

T: +30 210 2886 419

ey.com